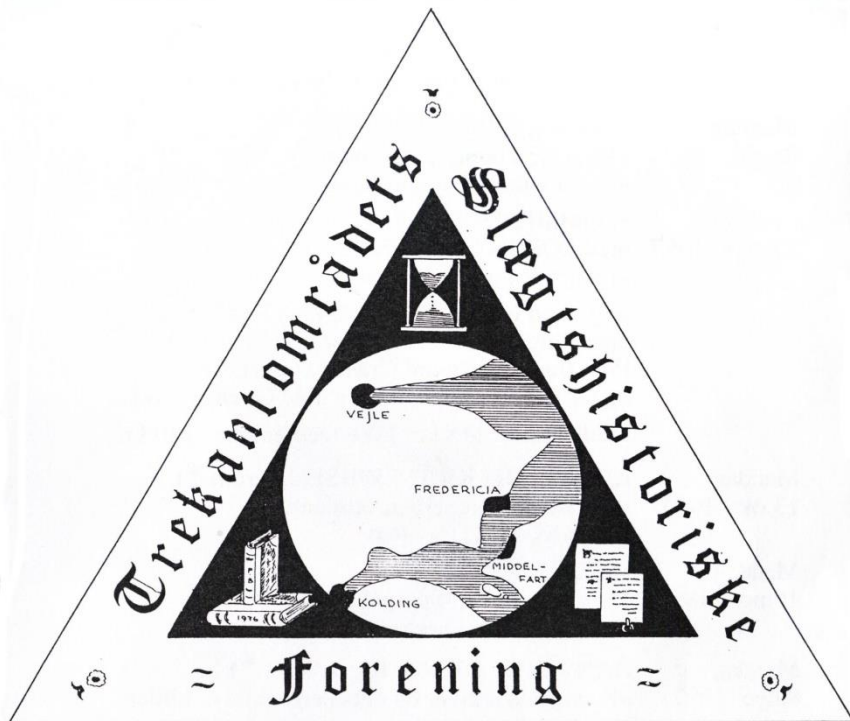

Slægts – Tidende

for
Trekantområdet

Udgiwet af Trekantområdets Slægtshistoriske Forening

Nr.: 34

September

Sæson 2015/16

Bestyrelse

- Formand:** Jesper Ratjen, Måjvænget 66, 6000 Kolding
☎ 7551 8063, e-mail: j.ratjen@stofanet.dk
- Næstformand,
redaktør:** Kai Aurbo, Borggårdsparken 38, 7080 Børkop
☎ 7586 8315, e-mail: kaiaurbo@gmail.com
- Kasserer,
bladudvalg:** Jonna Qvortrup, Prangervej 82, 7000 Fredericia
☎ 7592 9678, e-mail: jonnaqvortrup@hotmail.com
- Sekretær:** Niels Thomsen, Agatvænget 7, 7000 Fredericia
☎ 4045 2673, e-mail: aase.niels.thomsen@gmail.com
- Bibliotekar:** Jens Christian Bruun-Toft, Blåkjærvej 16, Erritsø
7000 Fredericia
☎ 7594 0810, e-mail: bruun-toft@mail.dk
- Forlystelsesråd:** Hanne Olsen, Søndermarksvej 72, 1. tv., 7000 Fredericia
☎ 4041 1879, e-mail: hannejonolsen@gmail.com
- Suppleant:
(Moccamester)** Karen Petersen, Rygårdsvej 4 – 51, 7000 Fredericia
☎ 2323 3550,
e-mail: karen.margrethe.petersen@gmail.com
- Suppleant:
(ass. Moccamester)** Bodil Bruun-Toft, Blåkjærvej 16, Erritsø 7000 Frederici
☎ 7594 0810, e-mail: bruun-toft@mail.dk

Møder afholdes den 2. mandag i månederne september-april og ofte i samarbejde med Lillebælt Folkeuniversitet (FU). De begynder kl. 19.15 og afholdes på LOKALHISTORISK ARKIV, Frederik III's Vej 6, Fredericia. Mødelokalet er åbent fra kl. 18.30, således at der er lejlighed til slægts snak og til at benytte foreningens bibliotek. Møderne indledes med ”medlemmernes 10 minutter”, hvor der kan fortælles om gode oplevelser, givtige kilder, læses op, gives tips osv. Udlån fra foreningens bibliotek sker i forbindelse med møderne og der vil altid være hjælp at hente til tydning af gotisk skrift eller ideer til at komme videre. Kaffe/te ”ad libitum” 10 kr.

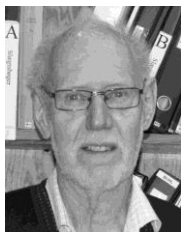
Medlemskab (incl. abonnement på ”Slægts - Tidende” og ”Slægten”)
pr. år 200 kr. – par 280 kr. GÆSTER ER VELKOMNE. Gæstebilletter 40 kr. pr. foredrag.

<http://www.trekanten-slaegt.dk>

WEB – master: Kai Aurbo.

Seneste medlemsmøder.

Alle referater fra møderne finder du i sin fulde længde på foreningens hjemmeside:
www.trekanten-slaegt.dk

Referat fra medlemsmøde den 13. april 2015.

I samarbejde med Lillebælt Folkeuniversitet. 38 deltagere.

Emne: ”Herregårdsfruers hverdagsliv” ved seniorforsker, dr. phil., Annette Hoff, Den gamle By, Aarhus.

Af Niels Thomsen, sekretær.

Aftenen startede med sangen ”Kom maj du søde milde...”

Formanden fortalte at den ved sidste møde, af nogle nordmænd, efterlyste villa ”Ellis” var blevet lokaliseret til Calvinsvej 49 her i byen. Lokalarkivet havde flere billeder af villaen.

Statsbiblioteket i Aarhus har lanceret en ny hjemmeside med digitaliserede aviser. Hjemmesiden hedder <http://www2.statsbiblioteket.dk/mediestream/> Indtil nu er ca. 1 mio. avissider skannet ind. Det endelige mål er 32 mio. sider.

I medlemmernes ”10 minutter” fortalte Holger Lissner (billedet) om **Skeens historie**. En illustreret historie om et familiearvestykke. En lille kortskafet sølvske (af renaissance-type), hvis historie nu kunne føres 8 generationer tilbage. Familien vidste oprindeligt kun, at den havde tilhørt en person som rejste meget og ikke brød sig om at spise med bøndernes (ganske vist renslikkede) skeer.

Arvegangen kendtes en del generationer tilbage og det viste sig, at de indprikkede initialer *GDA* ved roden af skafet kunne føre skeen tilbage til: Georg David Anthon (f.1714 i Strasbourg d. 1781 i Kbh.), som havde været elev af Nicolai Eigtved og gift med dennes broderdatter. Eigtved døde i 1754 og i 1761 overtog G.D. Anthon hvervet som kgl. hofbygmester, uden dog at besidde forgængerens evner. Men der var mere: Øverst på bladet var indgraveret et bånd omkring et centralt ”O”. På båndet stod initialerne ”m” og ”a”. De kunne stå for den ”muremester Mathias Anthon” (1688-1763) som (jfr. Dansk biografisk Leksikon) *muligvis* er far til G.D. Anthon. Indgraveringen kunne indikere, at ”muligvis” kan udelades. ”O-et” er der

endnu ingen forklaring på, men i familien hedder det: ”Man skal ikke afsløre sine sidste hemmeligheder, for så er man ikke interessant mere.” - så vi fik en spændende en historie om en rigtig "familieske"!

Herefter blev ordet givet til Annette Hoff (billedet) hvis foredrag omhandlede **Karen Rosenkrantz de Lichtenbergs dagbøger og regnskabsbøger**.

Karen Rosenkrantz var i 1765 blevet gift med herremanden Hans Henrik de Lichtenberg, der var søn af storkøbmanden Gehrdt Lichtenberg, Horsens. Deres hjemsted var herregården Bidstrup syd for Randers.

Hans Henrik de Lichtenberg, der ikke just, som faderen, var handelsmand, dør imidlertid allerede i 1777, og efterlader et fallitbo til Karen Rosenkrantz. Af deres 5 børn overlever kun drengen Gerdth, de øvrige 4 piger dør som små. Gerdth fik en standsmæssig opdragelse og uddannelse.

Da Karen står tilbage med herregården, tager hun imidlertid skeen i den anden hånd og får rettet op på gårdens økonomi. Der foreligger 10 små regnskabsbøger fra årene 1771-1796 og 2 dagbøger fra årene 1774-1775. Ud fra Karens meget omhyggelige optegnelser har Annette Hoff genskabt hverdagslivet på herregården, og dannet sig et billede af hvordan Karen, i sin enkestand, har drevet gården. Hvordan har livet formet sig for en herregårdsfrue? Det er normalt ikke fruene, man hører så meget om.

Regnskabsbøgerne fortæller om livet på gården, hvordan blev den drevet, hendes sociale ansvar overfor ansatte. Hendes kontakt med egne tjenestefolk samt strikkekoner, vævere og håndværkere i omkringliggende landsbyer og fæstebønder ligger hende meget på sinde. Hun omlægger haven og ansætter en gartner, Niels Podemester. Etablerer orangeri i gevækst-kammeret. Indfører fremmedartede frugttræer (Riene-Clode blommer), pomerans, meloner og frugtbuske. Etablerer biavl og hønsehold. Alt sammen noget, der også giver indtægter til gårdens drift. Karen handler meget med lokale beboere. Det er både fødevarer og forskellige klædestoffer. Hendes sociale sindelag skinner igennem. Også en drikkepengebog eksisterer. Den fortæller om de folk, der kom på gården, og som efter datidens skik, gav drikkepenge.

Et skifte efter Karens mor fortæller en masse. Alene beskrivelsen af skiftet fyldte 3 bøger. Det viser hvor omfattende et indbo kunne være i et herskabshjem med bl. a. mange bøger og genstande.

Karen holdt 5-6 aviser, og hendes lidenskab var kortspil, som hun dog ikke blev rig af. Endnu en lidenskab var lystfiskeri i Søbygård sø eller en å omkring Bidstrup. Desuden gik hun på jagt.

Tøj til sig selv får hun syet hos en specialskrædder i Randers, hun medbringer selv modebladene med de ønskede modeller. Hun omgås meget med familie og venner i omegnen.

Hun har stor omsorg for fattige folk, betaler til nogle unge menneskers oplæring/uddannelse, holder bryllup for nogle af tjenestefolkene.

Hun har givet været en afholdt frue, hendes følelser ved vi ikke meget om, dem har hun holdt for sig selv.

I sindelag minder Karen en del om en stærk kvinde vi tidligere har truffet her i foreningen, nemlig Frk. Jensen, hende med kogebojerne. Denne type kvinder har der da været mange af, det er imidlertid sjældent der skrives om dem!

Annette Hoff har skrevet bogen: ”Karen Rosenkrantz de Lichtenbergs dagbøger og regnskaber” der omhandler hverdagsliv 1771-1796 på herregården Bidstrup og i Horsens. Bogen er udgivet af Horsens Museum og forhandles stadig derfra.

En minderig dag for Fredericia

Fortsættelsen af Henning Karlbys indlæg fra sidste nummer (*uddrag af Fyens Stift Avis fra 16. Juli 1849*).

Odense. Følgende nærmere Details betræffende den 6te Reserve Bataillons Deeltagelse i Slaget ved Fredericia den 6te Juli 1849, ere os meddeelte af et Øievidne: Den 6te Reservebataillons 1ste og 2det Komp. (Kompagnierne Beck og Løvenhjelms) vare Natten mellem den 5te og 6te Juli kommanderede til Piquet i den saakaldte Bønnelykkes Have, beliggende foran Kourtinen mellem Holsteens og Slesvigs Bastioner. Disse Kompagnier stode under den brave Hr. Oberstlieutenant Ræsemøllers Overkommando.

Saa vel Officerer som Menige vidste vel, at den frembrydende Dag bar et stort militært fra vor Side offensivt Foretagende i sit Skjød, og førte disse vakkre Folk sig noget forstemte over, at netop Loddet til Piquettjeneste var falden paa dem, og de lænkebundne til et Sted, ei vilde see sig i stand til under det forventede Slag at kunne dele de andre Vaabenfællers Farer og Møisommeligheder; de jydskes Veteraner brummede; ”Have vi vædet Koldings nøgne Banker med vort Blod, behøve vi vel ei heller at spare paa det her; især hvor det gælder at faae Hævn over en Fjende, som i saa lang en Tid har drillet os med sine Bomber og Granater.” – Disse brave Folk anede ei, hvor snart deres Ønske skulde gaae sin Opfyldelse i møde. – Henimod Kl. 3 Morgen ved den Tid at vor Avantgarde, udrykket fra Kongens Port bafandt sig i fuld Kamp med Fjenden paa den høire Fløi, og det heldige Udfald af vore Bestræbelser ei endnu var decideret til vor Faveur, indfandt Fæstningens uforfærdede Kommandant sig ved Piquetten, og gav Hr.

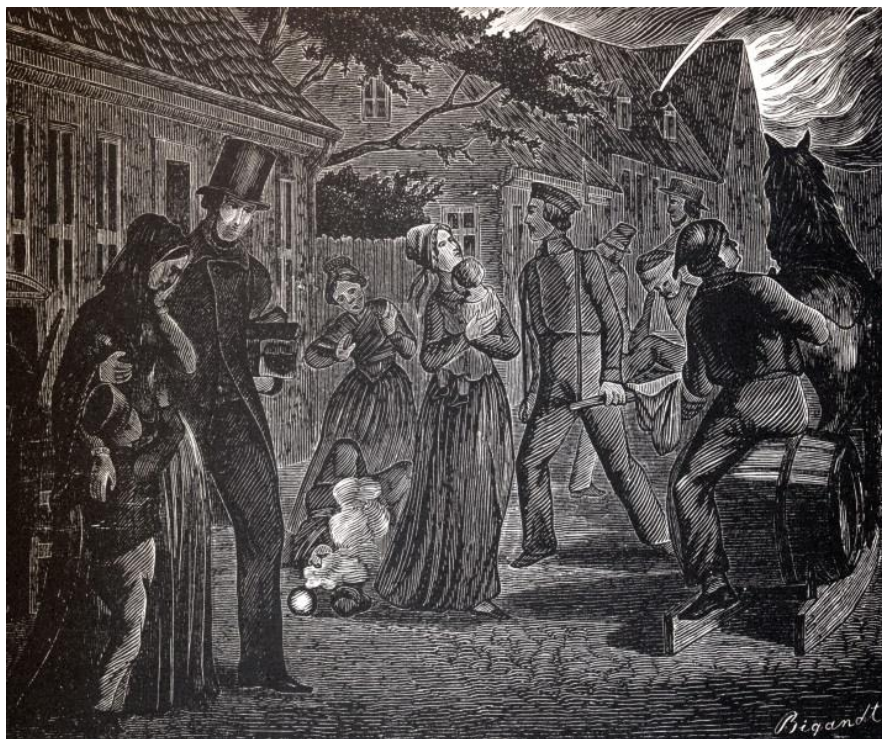
Oberstlieutenant Ræsemølle Ordre, at han med det 1ste og 2det Kompagni i Forening med en Arbejdskommando skulde bryde frem mod Dæmningen til Stoustrupveien, og langs ad denne udføre et Angreb paa 2de fjendtlige Batterier. Denne Ordre modtoges med Begeistring, uagtet Enhver vistnok følte hvad det betydte, med saa liden en Styrke, uden Artilleri, at udføre et Frontangreb paa de 2de under hele Beleiringen saa berygtede Stoustrup=Batterier, armerede med 84=pd. Granatkanoner og havende et talrigt Infanteri til Befæstning, tilmed i et Terrain som ei tilbød den mindste Dækning, kun en aaben Landevei uden Indhegning. – De 2de Kompagnier erholdt derpaa Ordre til at begive sig hen bag Dæmningsforskaningsningerne paa denne Side Oversvømmelsen, og der holde sig kampfærdige; Man vilde her afvente det Øieblik, da det var lykkedes vor Armee at udføre den saa vigtige Direktionsforandring til Venstre. – Da dette forønskede Øieblik var indtruffet, brøde de 2de Kompagnier modige frem, passerede den lange Dæmning i Løb, og besatte øieblikkelig Terrainet hiinsides Oversvømmelsen.

Neppe komne nogle hundrede Skridt frem, bleve de modtagne af en morderisk Ild, Ambulancerne kom strax i Aktivitet, 1000 Skridt vare endnu at tilbagelægge i den fjendtlige Skudlinie, forinden Man kunde tænke paa, at komme ind under Batteriernes døde Vinkel, desuagtet trængte disse brave Folk bestandig fremad, Man vidste at bagved leirede sig Skjændsel, foran laae Død og Øre, Man valgte det Sidste. – Omtrent nogle hundrede Skridt fra det fjendtlige Batteri blev Oberstlieutenant Ræsemølle staaende midt paa Veien, forsmaaende enhver Dækning, truffen af en Kugle i det høire Bryst; han segnede med de Ord, ”Karle, hævn Eder!” – Da Mandskabet saae dets Kommandeur falde, standsede det et Øieblik, dog ved de kjække Lieutenanter Holmsteds og Meineckes Tiltale gik det paany frem, og Batterierne bleve tagne, idet Man fra Struben brød ind i Samme. Det fjendtlige Infanteri som til sidste Øieblik havde ydet en fortvivlet Modstand, og skudt saa hurtigt som de blot kunde lade, overgav sig paa Naade og Unaade, og blev tilligemed dets Officerer gjort til Fanger.

Hobe af Fjendens Døde og Saarede laae inden i Forskaningsningerne, vore udenfor samme og langs ad den Vei Man saa heltelig havde passeret. – Batterierne bleve tagne af Kompagniet Løvenhjelms, samt det halve Kompagnie Beck. – Dette sidste Kompagnies 2den Halvpart havde under Avanceringen fremad faaet en anden Bestemmelse. – Fjenden, som nemlig havde ventet, idetmindste at see flere Batailloner rykke ud fra denne Side Fæstningen, opdagede snart til sin store Forbauselse, at det blot var 2de svage Kompagnier der vovede sligt et Foretagende, og traf derfor fra sin Side strax Foranstaltninger til at Straffe slig en Dristighed.

En fjendtlig Flankebevægelse udviklede sig øieblikkelig til Venstre ad Veien, for at afskjære de fremrykkende Kompagnier fra Fæstningen. Det halve Kompagnie Beck under Anførsel af Kapiteinen selv, som strax opdagede Faren, kastede sig uden lang Betænkning mod den i venstre Flanke fremrykkende Fjende, og lykkedes det Kapitein Beck under klog Afbenyttelse af Terrainet, at drive Fjenden tilbage mod Teglværket, hvor denne Peleton i Forening med en tililende Afdeling af den 2den lette Bataillon besatte det saakaldte Teglværksbatteri, hvor erobrede 4 Stkr. Svært Beleiringsskyts med Tilbehør, samt en Masse af Ammunition. Bemeldte Batteri blev

demoleret af det halve Kompagni Beck, medens Afdelingen af 2den lette Bataillon tjente det til Dækning. – Begge Kompagnier tilsammen havde paa denne hæderfulde dag et Tab af 7 Døde, 21 haardt og let Saarede. Det 2det Kompagni, som under Angrebet paa Batterierne dannede Teten, talte de fleste Faldne.

Fredericia bombardement 1849

Tak til Henning!

Redaktionen modtager gerne indlæg fra andre i medlemskredsen. Det kan være en oplevelse i forbindelse med slægtsforskning eller andet, som I mener, kan have interesse for læserne. Alt (næsten) har interesse, og vil måske gøre Slægts-Tidende endnu mere interessant. Send en mail til et bestyrelsesmedlem eller redaktøren.

H.D. Kloppenborg-Skrumsager: en stor personlighed - en stor fortælling

Indsendt af Gudrun Bøgedal (billedet)

H.D. Kloppenborg-Skrumsager (1868-1930) var en indflydelsesrig personlighed i Sønderjylland og Sydslesvig. Ny bog tegner et smukt og værdigt billede af hans liv.

Det fortælles i Sønderjylland, at da Hans Diderik Kloppenborg-Skrumsager døde, var det en selvfølge, at han skulle i himlen. Så Sankt Peter åbnede Perleporten, straks han så Kloppenborg. Derinde sad Vorherre med Jesus ved sin højre hånd. Da Vorherre så Kloppenborg, rømmede han sig og sagde til Jesus: ”Kan du humme dig knægt - der skal være plads til Kloppenborg.”

Historien oser af sønderjysk selvbevidsthed - og respekt for Kloppenborg-Skrumsagers indsats for den sønderjyske sag under fremmedherredømmet frem til Genforeningen i 1920. Alt det kan man forvise sig om i en lille bog, som hans barnebarn, Jens Skrumager Skau, har skrevet og udgivet på eget forlag. Bogen var oprindeligt tiltænkt familien, men efter at forfatteren har fået positive tilbagemeldinger, har han besluttet at sælge bogen til interesserede.

Det er en fremragende og let læst bog på 100 sider, der nøgternt og upræntiøst fortæller morfaderens spændende livshistorie. Vi får fortællingen om Kloppenborgs far, der bortførte sin forlovede og giftede sig med hende uden faderens accept. Han gjorde tværtimod alt for at stoppe ægteskabet og formildedes først, da det unge par opkaldte deres anden søn efter ham – Hans Diderik.

Og vi får korrigeret fortællingen, om dengang Kloppenborg var soldat ved den kejserlige garde i Berlin og af kejseren selv blev spurgt, hvorfra han stammede. Kloppenborg svarede, at han var dansker. Det svarede kejseren ikke på, men vendte sig kort omkring.

Bogen trækker hele tiden linjer fra personfortællingen ud til den store og dramatiske sønderjyske og danske fortælling fra midten af 1800-tallet og frem til 1930. Det ville også være utænkeligt andet, fordi Kloppenborg i kraft af sin personlighed og sit nationale og politiske engagement hele tiden er i begivenhedernes centrum. På Askov Højskole bliver han gode venner med Jeppe Aakjær, under et ophold i København kommer han i tæt kontakt med Georg Brandes, gennem sin hustru Anne Christine får han nære forbindelser til grundtvigske kredse i Danmark, som

landdagsmand i den preussiske landdag i årene 1908 til 1918, som agent for det danske efterretningsvæsen, som medlem af den danske delegation ved fredsforhandlingerne i Versailles og så videre og så videre.

Bogens udstyr er beskedent, formatet er lille og billederne derfor også; måske for småt til så stor en mand som Kloppenborg-Skrumsager. Men ordene er redelige og ordentlige, det er en god historie, der både åbner for en stor personlighed og en stor fortælling om dengang, Sønderjylland var en del af Preussen og siden igen blev en del af Danmark.

Af: Knud-Erik Therkelsen. Generalsekretær i Grænseforeningen.

Gengivet med tilladelse af grænseforeningen.

Omtalte H.D. Kloppenborg-Skrumsager, er i familie med et af vores medlemmer, Gudrun Bøgedal, idet barnebarnet Jens Skrumsager Skau er Gudrun's granfætter.

Jens Skrumsager Skau er en dansk landmand og tidligere politiker. Han var medlem af Folketinget fra 10. januar 1984 og indtil 10. december 1990, valgt i Givekredsen og medlem af Venstres Folketingsgruppe. (Kilde: Wikipedia)

Tak til Gudrun!

Følgende interessante historie er fundet på Nettet.

Af Kai Aurbo, redaktør af Slægts-Tidende

Efternavne 1500-1800

Danmark har sandsynligvis europæisk rekord i antallet af personnavnelove, og vores ældste "navnelov" går helt tilbage til 1526 da Frederik I påbød den danske adel at antage "stadige tilnavne, således som det udi andre kristelige kongeriger skik er".

I tiden mellem middelalderens slutning omkring år 1500 og op til industrialiseringen i 1800-tallet udviklede efternavneskikken sig, trods den begyndende lovgivning, ganske forskelligt blandt adelen, borgerne og bønderne.

Adelens navnelov

Viceadmiral Peter Tordenskjold (1690-1720) var rådmands-søn fra Trondheim og født under det borgerlige navn Peter Wessel.

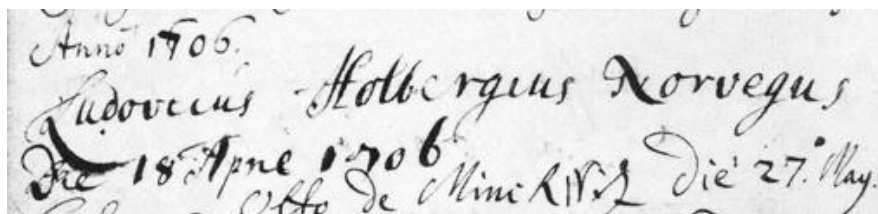
Skikken med fast adeligt slægtsnavn kom til Danmark i middelalderen med indvandrede tyske adelsslægter. Den danske uradel nøjedes som oftest oprindeligt med at kalde sig ved fornavn og patronym selvom man betragtede sig som hørende til en adelig slægt og førte slægtens våbenskjold.

Da Frederik I's påbud kom i 1526, havde allerede ca. 85 % af den danske adel dog antaget fast adeligt slægtsnavn selvom ikke alle familier kaldte sig ved dette slægtsnavn. De resterende 15 % antog nu efterhånden fast slægtsnavn, og Christian IV's kansler Christen Thomesen (Sehested) er efter traditionen den sidste danske adelsmand der til sin død i 1659 konsekvent kun kaldte sig ved fornavn og patronym for at bevidne at han var af god dansk adel.

Hermed er historien om adelens navngivning ikke slut. Den danske uradel med dens karakteristiske navne som *Grubbe*, *Galt*, *Urne* og *Hvide* uddøde efterhånden og blev erstattet af indvandret tysk adel, især fra Holsten og Mecklenburg, og senere af adlede borgerlige slægter med fantasifulde, ofte selvkomponerede navne som *Griffenfeld*, *Knagenhjelm* og *Tordenskjold*.

Borgernes slægtsnavne

Borgerne benyttede sig i middelalderen ligesom bønderne af den gamle navneskik med fornavn og primærpatronym. Fra senmiddelalderen fik den akademiske del af borgerstandens ungdom ved immatrikulation, først ved udenlandske universiteter og siden ved Københavns Universitet (oprettet 1479), "lærde" til- eller slægtsnavne.

Den unge Ludvig Holberg indskrives sig under sin Englandsrejse 1706 med sit "lærde" navn *Ludovicus Holbergius Norvegus* i Bodleian Librarys gæsteprotokol (Oxford Universitet).

Typerne af disse navne er for størstedelens vedkommende latiniseringer af almindelige slægts- eller tilnavne ved tilføjede endelser: *Bartholinus* (Bertelsen), *Olivarius* (Holgersen), oversættelser af (faderens) erhvervstitelnavn: *Fabricius* (smed), *Prætorius* (foged) og oversættelser af stednavne: *Pontoppidanus* (Broby), *Scavenius* (Skagen).

Det er den navneskik Holberg gør sig lystig over i mange af sine komedier, særligt i "Erasmus Montanus". Vi har relativt få af disse "lærde slægtsnavne" bevaret ned til vore dage. Før eller siden genantog de fleste navnebærere deres danske til- eller slægtsnavn. I et præstekald langt ude på landet har navne som *Hydropolitanus* (Vandsted) eller *Pædopolensis* (Drengsted) ikke haft store chancer for at overleve.

I 1600- og 1700-tallet breder skikken med faste slægtsnavne sig i borgerstanden. De vigtigste typer er stednavne anvendt som slægtsnavn og erhvervstilnavne. Stednavnet er som regel et landsbynavn, navnet på slægtens oprindelige hjemsted og ofte i en fortystet form, da den tyske indflydelse på denne tid var meget stærk. Således bliver stednavnet *Bredsten* til slægtsnavnet *Breitenstein*, *Skanderup* til *Schandorff*, *Søften* til *Zeuthen* etc.

Også de oprindelige erhvervsbetegnelser optræder som slægtsnavne, meget ofte i en fortystet form: *Becker* (Bager), *Krüger* (Kromand), *Schröder* (Skrædder) etc. Navnene *Fischer*, *Müller* og *Schmidt* behøver vist ingen nærmere forklaring.

Primærpatronymer bar omkring 1700 i byerne kun de laveste sociale lag. I løbet af 1700-tallet bliver alle patronymer omdannet til faste arvelige slægtsnavne, og omkring år 1800 havde 20 % af Københavns befolkning sådanne arvelige *-sen*-navne som slægtsnavn.

Bøndernes to efternavne

Men langt den største del af Danmarks befolkning var før industrialiseringen bønder. Bondestanden havde bevaret den ældgamle skik at kalde sig ved fornavn og ægte patronym (far: Hans Jensen, børn: Jens Hansen, Maren Hansdatter). Denne kombination af fornavn og patronym måtte nødvendigvis blive stereotyp da der var meget få navne i brug i bondestanden, og på grund af opkaldelsesreglerne gik de samme navne igen og igen som fornavne og patronymer.

Bønderne havde imidlertid ikke svært ved at identificere hinanden da de fleste bønder foruden patronymet bar endnu et tilnavn. Disse uofficielle efternavne som man i mangel af bedre har kaldt arvelige eller folkelige tilnavne, spillede så stor en rolle fordi de omfattede et langt større antal navne end de på landet almindelige mandsnavne der jo også dannede førsteled i patronymerne.

En gruppe folkelige tilnavne der træffes overalt i landet, er dyre- og fuglenavne som *Bjørn*, *Hjort*, *Ravn* etc., navne der går på folks udseende som *Grå*, *Hvid*, *Krøl* etc. og navne på årstider og højtider som *Høst*, *Jul*, *Vinter* og *Sommer*. Indbyggerbetegnelser spiller en stor rolle, og heraf bruger hver enkelt egn en

mængde for at betegne tilflyttere til stedet. Fra Limfjordsegnene kan alene nævnes *Vendelbo, Skagbo, Tybo, Håning, Hannesbo, Morsingbo, Sallingbo og Furbo*.

Også fornavne der er gået så fuldstændig af brug i bondestanden at de ikke længere opfattes som fornavne, anvendes som tilnavne. Det er navne som *Albrekt, Hannibal, Hildebrand* etc. Man møder også erhvervsbetegnelser som *Smed, Kusk, Jæger og Skytte*. Men denne form for tilnavn findes hyppigst blandt husmænd hvis far eller farfar har drevet dette erhverv.

Endelig har stednavne en stor plads blandt de folkelige tilnavne. Det er navne på ejendomme og mindre topografiske lokaliteter vi møder her. Dertil kommer en række stedbetegetnelser, ord der betegner små afskygninger i terrænformationer som fx *bjerg, bakke, banke, brink, høj, pold, knold*. Denne navneskik er særlig almindelig i Jylland.

De fleste tilnavne var arvelige, men ikke på samme måde som borgernes og adelens slægtsnavne. Hovedreglen er at sønnerne arver faderens tilnavn. Men tilnavnet kan også følge med gården. Den der ægter en enke med gård, kan få hendes afdøde mands tilnavn, og den der ægter en kvindelig arving til en gård, kan få sin svigerfars tilnavn. Tilnavnet kan også erhverves ved køb af en gård. Og et dåbsbarn kan få sin gudfars tilnavn.

De folkelige tilnavne tjente kun undtagelsesvis som tillæg til patronymet (*Hans Pedersen Kusk*); som regel trådte de i daglig omtale i stedet for patronymet (*Hans Kusk*). Og man havde svært ved at opspore en person ude på landet hvis man kun kendte ham ved fornavn og patronym (*Hans Pedersen*).

Problemet var at de folkelige tilnavne meget sjældent gik over til at blive egentlige slægtsnavne. I alle offentlige forhold kaldte man sig ved fornavn og primærpatronym. Denne navneskik anrettede efterhånden kaotiske tilstande med hensyn til identifikation af landbefolkningen. Myndighederne kunne ikke vide om en Hans Jensen var sig selv eller sin egen farfar eller en helt tredje mand i landsbyen af samme navn.

(Kilde: Nordisk Forskningsinstitut)

Fortsættes i næste nummer af Slægts-Tidende med "Efternavne i 1800-tallet".

Værker værd at kende.

Lokalhistoriske årbøger

Af Jesper Ratjen, formand for TSF

På vores foreningsbibliotek lånte jeg et eksemplar af Vends herreds årbogen 2011 fordi jeg på bagsidens indholdsoversigt så, at der var en artikel om Harndrup mølle. Denne mølle nævnes i en noget tåget familieoverlevering om familien Hey, som er min farmors slægt. I forstår min glædelige overraskelse over at se en "Frederich Wilhelm Hey" nævnt som ejer af møllen 1774-78. Ham kender jeg ellers kun som "husmand og maler" i Ørsbjerg, Kerte sogn. Om det er den samme person har jeg endnu ikke fået fastslået, men det mindede mig om, at blandt "Værker værd at kende", hører i høj grad de lokalhistoriske årbøger. De kan være guldgruber af oplysninger; – både om konkrete personer og familier, men nok så meget om generelle levevilkår til forskellig tid og om (ofte dramatiske) hændelser på en egn baseret på kildestudier eller erindringsstof.

Som det ses af den efterfølgende liste, er der et rigt udvalg af lokalhistoriske årbøger fra alle egne af landet. Mange af de nævnte årbøger har været udgivet i over 100 år og flere er indscannet, så du kan læse dem digitalt.

Hovedstadsområdet

Historiske Meddelelser om København. (1907-) (Udgivet af Københavns Kommune. Fra 2011 af Selskabet for Københavns historie).

Aarboeg (1910-1934) Udg. af Historisk Samfund for Kjøbenhavns Amt; fortsat som: *Fra Københavns amt* (1935-1968).

Meddelelser fra Historisk-topografisk Selskab for Gjentofte Kommune Bd.1-5 (1924-1964).

Gentofte-bogen (1971-) Udg. af Historisk-topografisk Selskab for Gentofte kommune.

Årbog (1968-) *Gladsaxe Lokallhistoriske Forening.*

Lyngby-bogen. (1965-) Udgivet Lyngby-Taarbæk Historisk-topografisk Selskab.

Søllerødbogen. (1942-) Udgivet af Historisk-topografisk Selskab for Søllerødeggen. Register til alle årgange ses på: <http://www.histop.dk/sollerodbogen.html>

Årsskrift. (1949-) Udgivet af Værløseegnens Historiske Forening.

Sjælland

Fra Frederiksborg Amt. (1906-) Udgivet af Frederiksborg Amts Historiske Samfund.

Historisk Årbog for Roskilde Amt. (1976-) Udgivet af Historisk Samfund for Roskilde Amt.

Køge Studier (1987-) Udg. af lokalarkiverne i Køge kommune. Oversigt over artiklerne kan ses på: <http://koegearkiverne.dk/køge/publikationer-fra-køge-arkiverne/artikler-i-køge-studier>.

Fra Holbæk Amt. (1907-) Udgivet af Historisk Samfund for Nordvestsjælland (Register på <http://nordvestsjælland.dk/register.html>).

Årbog. (1912-) Udg. af Historisk Samfund for Sorø Amt (siden 2011: Historisk Forening for Midt- og Sydvestsjælland). Artiklerne 1912- 2010 kan læses på <http://www.histvestsj.dk/Search.aspx>. Indholdsfortegnelse 2007-2014 kan ses på <http://www.histvestsj.dk/aarboeger.html>. (Tast "søg" uden at udfylde felter).

Årbog (1912-) Udg. af Historisk Samfund for Præstø Amt.

Bornholm

Bornholmske Samlinger (1906-) Udg. af Bornholms Historiske Samfund. Indholdsfortegnelse på: <http://bornholmske-samlinger.dk/registrant/>

Lolland-Falster

Årbog, Lolland-Falster (1913-) Udg. af Lolland-Falsters Historiske Samfund. Register til alle årgange på: <http://pkv.dk/genea/lfsh/index.html>

Fyn

Aarboeg for Odense og Assens Amter (1913-1938).

Aarboeg for Svendborg Amt (1908-1937).

De 2 ovennævnte årbøger fortsattes samlet i:

Fynske Årbøger. Udgivet af Historisk Samfund for Fyns Stift. (1939-) Artiklerne 1908-2003 kan læses på: <http://www.histfyn.dk/Description.aspx>. Indholdsfortegnelse 2004-2014 kan ses på http://www.histfyn.dk/fynske_aarboeger.html

Fynske Minder Årbog (1951-). Udg. af Odense Bys Museer. Vores foreningsbibliotek har Årg. 1977 og 1978 (Står som V01-V02).

Odensebogen (1990-) Udg. af Byhistorisk udvalg / Historiens Hus, Odense. Indhold af alle årgange kan ses på: <http://historienhus.dk/topmenu/butikken/odensebogen>

Vends (1993-) Udg. af Vends Herreds Udgiverselskab. Vores foreningsbibliotek har alle årgangene. Står som: V71-V98.

Vestfynsk Hjemstavn. (1931-) Vestfyns Hjemstavnsforenings årsskrift. Register 1931-2012 på <http://www.vestfynshjemstavn.dk/artikler/register-emne.pdf>

Stavn (1976-) (1976-1987 hed tidsskriftet: *Arkiver, Folkemindesamlinger og arkiver i Faaborg kommune*. Oversigt over artiklerne 1976-1987 ses på: http://www.brahetrolleborg.lokalarkiver.dk/html/boger/stavn/art_76-87.html. Oversigt over artiklerne siden 1988 ses på: http://www.brahetrolleborg.lokalarkiver.dk/html/boger/stavn/art_88-nu.html

Tåsinge Årbog (1987-) Udg. af Taasinge Museumslaug og Taasinge Lokalhistoriske Arkiv Artikelindex ses på: http://www.taasinge-museum.dk/?Forlag:T%E5singe_%C5rbog_1987_%96_2014:Indeks

Jylland

Samlinger til Jydsk Historie og Topografi (1866-1930) fortsættes som:

Jyske samlinger (1932-1965) og *Historie* (1966-2009) Udg. af Jysk Selskab for Historie.

Vendsyssel Årbog. (1915-) Udgivet af Historisk Samfund for Vendsyssel.

Vendsyssel Folk og Land (1908-1932). Historisk-topografisk årbog. Artiklerne årbogen indeholder kan ses på: bibliotek.dk. Artiklerne kan bestilles som artikelkopi leveret gennem Folkebiblioteket.

Vendsyssel nu & da. (1977-) Udg. af Vendsyssel Historiske Museum & og Historisk Arkiv.

Barn af Vendsyssel (1975-) Udg. hvert andet år af Lions Club Vendsyssel.

Historisk Årbog for Thisted amt (1906-) / *Historisk Årbog for Thy og Mors* / *Historisk Årbog for Thy, Mors og V. Han Herred*. Udgivet af Historisk Samfund for Thy og Vester Hanherred Indholdsregister og læsning af artiklerne (1906-2009) på <http://www.thistedmuseum.dk/Historisk%20%C5rbog/Masterside.htm>

Sydthy årbog (1984-) Udg. Af Egnshistorisk Forening for Sydthy. Årgangene 1984-2013 kan læses digitalt på: <http://arkiv.thisted-biblio-tek.dk/sydthy%20Egnshistorisk%20Forening/Egnshistorisk%20forening%20for%20Sydthy.htm>

Han Herred Bogen.(1995-) Lokalhist.årbog for Øster og Vester Han Herred. Udg. af Fjerritslev Avis og Lokalhist. Samvirke for han herred.

Jul i Thy (1931-) Udg. Privat; fra 2014 Museet for Thy og Vester Hanherred.

Sydthy Årbog Udg. af Egnshist. Foren. for Sydthy (1984-) Årgangene 1984-2013 kan læses digitalt på: <http://arkiv.thisted-biblio-tek.dk/Sydthy%20Egnshistorisk%20Forening/Egnshistorisk%20forening%20for%200Sydthy.htm>

Årsskrift. (1975 -) Udg. af Egnshistorisk Forening for Thyholm & Jegindø En del af årsskriftets artikler kan læses digitalt på: <http://www.thyholm.lokalarkiver.dk>

Fra Egnens fortid. (1977-) Lokalhistorisk årbog Udg. af Lokalhistorisk Selskab for Hirtshals og Omegn (indholdsoversigt: <http://www.hirtshals-lokalarkiv.dk/aarvog.htm>). Vores foreningsbibliotek har Årbog 1980/81. Står som: V91.

Fra Himmerland og Kjær herred. Udgivet af Historisk Samfund for Himmerland og Kjær Herred. (1912-) Registre 1912-2014 på: http://www.histsamf.dk/?page_id=29

Barn af Himmerland (1978-) Udg. hvert andet år af Lions klubber i Himmerland.

Aalborg-bogen (1967-) Udg. af Selskabet for Aalborgs Historie. Oversigt over de enkelte binds tema ses under menupunkt »bøger« på: <http://www.aalborgshistorie.dk/tag/aalborgbogen/>

Fra Viborg Amt / Fra Viborg-egnen (1929-) Udg. af Historisk Samfund for Viborg Amt. Siden 2007 med navn: Fra Viborg-egnen. Register 1929-2009 udgivet 2011.

Fra Bjerringbro kommune (1980 -) Udg. hvert 2. år af Bjerringbroegnens Lokalhist. Arkiv.

Skivebogen. Historisk Årbog for Skive og Omegn. (1909-) Udg. af Historisk Samfund for Skive og Omegn.

Fra Randers Amt. Historisk Årbog (1906-) Udg. af Randers Amts Historiske Samfund. Index 1906-1996 på: <http://www.historisk-randers.dk/Aarboegsindeks.html>

Årbog. Udg. af Langå lokalarkiv (1970-) (indholdsoversigt på www.lokalarkivlangaa.dk).

Århus Stifts Årbøger. (1908-) Udgivet af Historisk Samfund for Aarhus Stift. Årbøgerne 1908-2005 kan læses digitaliseret på <http://www.historisk-samfund-aarhus.dk>. - ligesom indholdsfortegnelse for de senere årbøger.

Århus Årbog (1932, 1972-1992). Udgivet af Aarhus Byhistoriske Udvalg. Begivenheder i Århus i de nævnte år. Register på hjemmeside: <http://www.lundskov.dk>

Østjysk Hjemstavn (1936-). Udgivet af Østjysk Hjemstavnsforening. Indholdsfortegnelse 1936-2013 på <http://www.ostjysk-hjemstavn.dk>

Vejle Amts Årbog. (1905-) Fra 2009 med navn: *Lokal Historie fra Sydøstjylland*. Udgivet af Vejle Amts historiske Samfund / Historisk Samfund for Sydøstjylland. Årgangene 1905-2001 kan læses digitalt på: <http://www.hssso.dk/arbøger-1905-2001>. Vores foreningsbibliotek har adskillige af årgangene: står som V4-V70 og V 96-97.

Vejlebogen. (1991-) Udg. af Byhistorisk Selskab for Vejle . Emneindeks ses på: <http://www.bhsvejle.dk/register-vejlebogen>.

Kolding-bogen. (1970-) 1970-72 Udg. af Axel Andersen. Fra 1974 Udg. af Kulturudvalget i Kolding. Årgangene 1970-2012 kan læses digitalt på: <https://stadsarkiv.kolding.dk/koldings-historie/koldingbogen>.

Fredericiabogen (1996-) Udg. Museerne i Fredericia. Vores foreningsbibliotek har årgangene 1998-2011 (står som: G06-G17); Register til årg. 1996-2005 (står som: G05).

Skærbækfortællinger (2012-) Udg. af studiekredsen Skærbækhistorier. Erindringer fra Skærbæk.

Hardsyssel Årbog. (1907-) Udgivet af Historisk Samfund for Ringkøbing Amt. Årgangene 1907-2007 kan læses på: <http://www.historisksamfund.dk/LaesAarboeg/SoegPaaForfatter.php>

Fra Ribe Amt. (1903-) Udgivet af Historisk Samfund for Ribe Amt. Register for årg. 1903-2012 ses på: http://histsamfund.dk/?page_id=140

Sønderjyske Årbøger. (1889-1913, 1923-) Udg. af Historisk Samfund for Sønderjylland. Har et rent historisk indhold.

Historisk Årbog for Rødding-egnen (1981-) Udg.af Rødding lokalhistoriske Forening og Arkiv. Indholdsfortegnelse 1981-1010 kan downloades fra: <http://www.roeddingarkiv.dk/9402/Årbøger>.

Fra Als og Sundeved. (1926-) Skriftrække med forskellige emner. Udgivet af Historisk Samfund for Als og Sundeved. Oversigt over bindenes emner på: http://www.hsaos.dk/index.php?option=com_content&view=article&id=52&Itemid=66

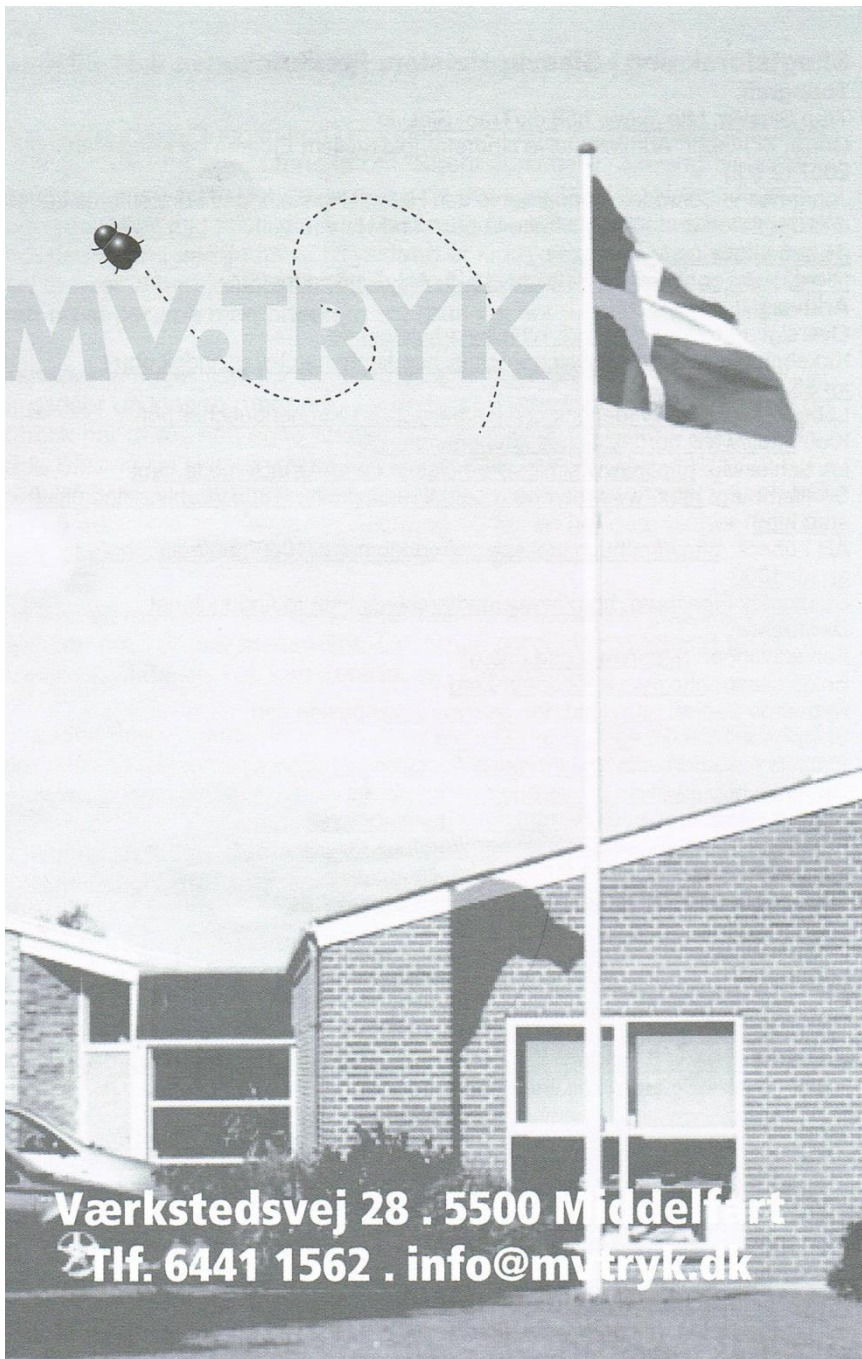
Gå i øvrigt på opdagelse på hjemmesiden »Danske lokalbibliografier«
<http://www.lokallit.dk>

**Bestyrelsen vil lige gøre opmærksom på:
"Slægtstemaften ved Bestyrelsen m.fl.", onsdag den 23.sept.
Hjælp til vores egen slægtsforskning med "sidemandsoplæring".**

De "mere øvede" sætter sig med de "mindre øvede" og hjælper med at løse de helt konkrete problemer du har i din egen slægtsforskning. Medbring din pc – ellers bruger vi arkivets.

Så her kan virkelig hentes nogle "guldkorn" og gives gode råd, så de "mindre øvede" kan komme videre. Så mød talstærkt op!

MV-TRYK

Værkstedvej 28 . 5500 Middelfart
Tlf. 6441 1562 . info@mvtryk.dk